

'6 ŞUBAT' DEPREMİ ÜZERİNE Bir Saha Raporu

Doç. Dr. Shuhei Kimura

'6 Şubat' Depremi Üzerine Saha Raporu

Doç. Dr. Shuhei Kimura

Beşeri Bilimler ve Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tsukuba Üniversitesi (Japonya)

kimura.shuhei.ge@u.tsukuba.ac.jp

Shuhei Kimura, Japonya'daki Tsukuba Üniversitesi'nde kültürel antropoloji alanında doçenttir. Doktorasını 2008 yılında Tokyo Üniversitesi'nden, İstanbul'da afete hazırlık üzerine yaptığı uzun süreli bir saha araştırmasına dayanarak almıştır. Şu ana kadar 2011 Büyük Doğu Japonya Depremi'nden sonra toplumun toparlanması ve (2) Japonya'daki pratisyen hekimlerin covid-19'a müdahalesi gibi afetle ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Bu rapor, ilk olarak Rekishi Jinrui (Tarih ve Antropoloji) dergisinin 52. sayısında yayınlanmıştır.

Çeviri

Özgür Çetinkaya

Yayın hazırlığına katkı sağlayanlar

Ertan Karabıyık

Özgür Çetinkaya

Fotoğraflar

Shuhei Kimura

Kapak fotoğrafı

Kalkınma Atölyesi Kooperatifi Arşivi

Tasarım

Karaşın Tasarım

Mart 2024

KALKINMA
ATÖLYESİ

info@ka.org.tr www.ka.org.tr kalkanmaatolyesi kalkanmatolyesi

Çankaya Mah. Üsküp Cad. No: 16/14 Çankaya - Ankara +90 [553] 211 38 97

Giriş	5
Bir felaketin hemen sonrasında acil durum müdahaleleri	8
Arama ve kurtarma: MAG örneği	12
Etkilenen bölgelerin dışından destek	14
Birçok insan çadırlarda yaşamaya devam ediyor	19
Geçici bir barınma alanında yaşamak	23
Diğer endişeler	27
Teşekkürler	29
Kaynakça	29

Giriş

Yüzyılın felaketi olarak adlandırılan, 6 Şubat 2023'te Türkiye'nin Güneydoğu illerini etkileyen iki büyük deprem Türkiye ve Suriye'nin geniş bir bölgesinde önemli hasara yol açmıştır. Türkiye'de 50 binden fazla kişi hayatını kaybetmiş ve 11 ilde yaklaşık 38 bin bina yıkılmıştır (AFAD, 2023).

16-29 Ağustos 2023 tarihleri arasında Türkiye'de '6 Şubat' deprem felaketinin ardından yaşanan toparlanma sürecine ilişkin kısa süreli bir saha araştırması gerçekleştirdim. İki araştırma sorum vardı: Birincisi, Gölcük Depremi'ni (17 Ağustos 1999) yaşayanlar felaketin ilk aşamasında etkilenen insanlar için ne yaptı? İkincisi, depremden etkilenen illerde toparlanma süreci nasıl ilerledi? İstanbul'a geldiğim gün çeşitli yerlerde '17 Ağustos' depreminin yıldönümü etkinlikleri düzenleniyordu ve '17 Ağustos'tan 6 Şubat'a' ifadesi yaygın olarak duyuluyordu. Bu, Türkiye toplumunun Gölcük Depremi'nden öğrendiklerini gözden geçirmesi için önemli bir fırsattı.

19 ve 20 Ağustos 2023 tarihlerinde İstanbul ve Yalova'da Mahalle Afet Gönüllüleri Derneği'nin (MAG) bazı üyeleriyle 6 Şubat depremlerinin ilk günlerinde etkilenen bölgelerde yürüttükleri arama ve kurtarma faaliyetleri sırasında yaşadıkları deneyimler hakkında görüştim. 21-27 Ağustos 2023 tarihleri arasında ise Adana, Gaziantep, Hatay ve Kahramanmaraş gibi depremden etkilenen illeri ziyaret ederek deprem afeti sonrası rehabilitasyon çalışmalarının ilerleyişini gözlemledim ve afetzedeler, gönüllüler, sivil toplum kuruluşu (STK) çalışanları ve belediye görevlileriyle görüştim. ¹

¹ Bu saha araştırması JSPS Kakenhi Araştırma Bursu (No. 22K21372) tarafından desteklenmiştir.

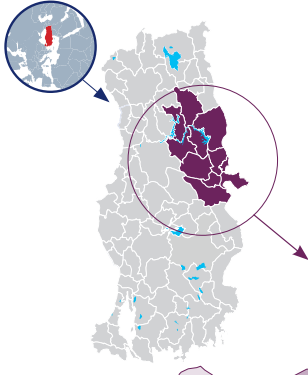
Kaba bir değerlendirme olarak aşağıdaki üç noktayı belirtmek isterim: Birincisi, depremin beklenmedik büyüklüğü göz önüne alındığında, '6 Şubat' depreminin birincil hasar nedeni '17 Ağustos' depremiyle aynıydı: düşük kaliteli binaların varlığı ve bu binaların inşa edilmesine izin veren sosyo-politik mekanizma.² Deprem Dede'nin³ ünlü sözünü bir kez daha hatırlamalıyız : *'Deprem öldürmez, bina öldürür'*. İkinci olarak, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) yardım ve kurtarma çalışmalarını entegre bir şekilde, önceki kuruluşlardan çok daha etkili bir şekilde yürütmüştür. Ancak, hasarın boyutu nedeniyle bazı bölgelerde bu mekanizma yeterince iyi çalışmamıştır. Üçüncü olarak, bu kez gözlemlediğim kurtarma faaliyetlerinin hızı ve etkinliğindeki farklılıklar, etkilenen bölgelerde giderek daha önemli hale gelecektir. Hassas/savunmasız durumdaki insanların geride bırakılmaması için kurtarma politikalarının ve faaliyetlerinin yakından izlenmesi gerekmektedir.

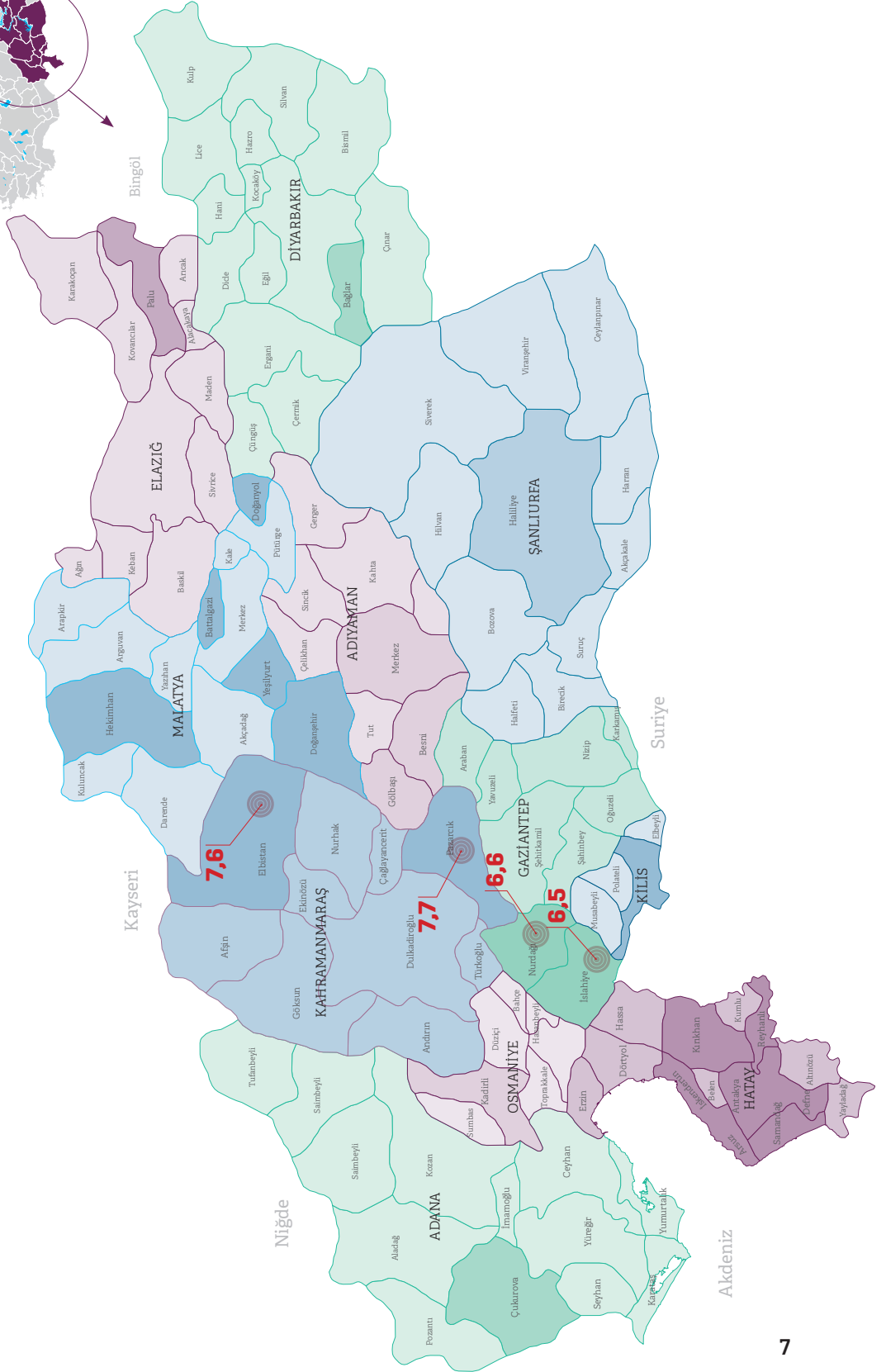
Fotoğraf 1. Antakya, Hatay'ın merkez ilçesi. 23 Ağustos 2023.

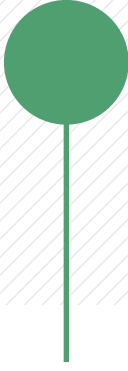
² Bu bağlamda, inşaat izinlerinin verilmesinde yerel makamların rolü çok önemlidir. Hatay-Erzin Belediye Başkanı, kaçak inşaatlara izin vermeyerek tek bir binanın çökmesini engellediği iddiasıyla medyada yer almıştır. Ancak diğerleri yerel belediyenin öneminden şüphe duymaktadır. Adana Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden Bay V, kaçak yapılaşmayı önlemeye yönelik mevcut yasayla ilgili sorunlara işaret etmektedir: birincisi, para cezaları kaçak yapılaşmayı önlemeye yetecek düzeyde değildir; ikincisi, kaçak bir binanın yıkılması mahkeme kararı gerektirdiğinden zaman alıcıdır. Bay V, risk bilinci eksikliği ve kar amacı gütmeleri nedeniyle suçlanması gerekenin belediye değil vatandaşlar olduğunu ima etmiştir.

³ Ahmet Mete Işıkara, 1999 Gölcük Depremi sonrasında toplumu bilinçlendirme konusunda çalışmalar yapmış ve Deprem Dede ismiyle tanınmıştır.

Harita 1. Kahramanmaraş Depremlerinde Etkilenen İller

Bir felaketin hemen sonrasında acil durum müdahaleleri

Daha önce de belirtildiği üzere AFAD afetlere acil müdahaleden sorumludur. 17 Ağustos depreminden sonra Türkiye'nin kamu afet müdahale sistemi, ABD'nin Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA) gibi merkezi bir organizasyona dönüştürülmüştür. Afet İşleri Genel Müdürlüğü Acil Durum Yönetimi (TAY) kurulmuş ve 2009 yılında AFAD'a dönüştürülmüştür. Bu süreçte, daha önce afet müdahalesinden sorumlu kurumlar olan Bayındırlık Bakanlığı Afet Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Müdürlüğü ve TAY kapatılmıştır. AFAD, 2018 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kurum olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Prensip olarak, bir afet meydana geldiğinde, AFAD'ın etkilenen bölgelerdeki il müdürlükleri kurtarma operasyonlarını yürütür, etkilenenlere yardım malzemeleri dağıtır, çadır kentler kurar ve ardından geçici barınma alanları (*konteyner kent*) inşa eder. Daha sonra, bazı çadır sakinleri güvende olmaları halinde evlerine geri dönerken, evlerini kaybedenler geçici barınma alanlarındaki konteynerlere yerleşir. Geçici barınma alanları, burada yaşayanlara resmi olarak malzeme yardımı yapılacağı için yardım dağıtım noktaları olarak çalışır. Bu süre zarfında AFAD, afetten ağır hasar gören binaları yıkarak kalıcı konutlar inşa eder. Kahramanmaraş ve Gaziantep illerinde yaptığımız görüşmelere göre, AFAD'ın afetten etkilenen insanlara yönelik düzenli destek sistemi iyi işliyor gibi görünüyordu. Bu görüşmelerin yapıldığı sırada, illerinde çadırda yaşamak zorunda kalan aile kalmadığını iddia etmişlerdir. Ancak bu doğrusal kurgu, gerçek hayattaki bir dizi sorunu göz ardı edebilir ve bu tür sorunları olan insanları dışarıda bırakma riski taşır.

'6 Şubat' felaketinin büyüklüğü senaryonun planlandığı gibi işlemlerini engellemiştir. İlk olarak, beklenildiği üzere, felaketin hemen ardından yardım ve malzeme dağıtımını planlandığı gibi gerçekleştirilmemiştir. Birçok kuruluş ve kişi, AFAD'ın merkezi sistemi dışında kendi başlarına yardım dağıtmıştır. Bu sadece karışıklık yaratmakla kalmadı, aynı zamanda AFAD'ın yetersiz desteğini de telafi etti. İkinci olarak, toplam ölümlerin çoğunun meydana geldiği Hatay'da hasar o kadar ağırdı ki, toparlanma hızı diğer illerin

çok gerisinde kaldı. Altı ayın sonunda bile pek çok insan çadırlarda yaşamaya devam ediyordu ve bu nedenle geçici barınma alanlarında yaşayan insanların oranı nispeten düşüktü (bakınız vakalar). Bu durum, geçici barınma alanlarının yardım dağıtım noktaları olarak işlev göremediği ve birçok insanın yardım alamadığı anlamına geliyordu. Üçüncü olarak, birçok kişinin ağır hasarlı evlerini yıkmayı reddetmesi ve hasarlı binaların sorunsuz bir şekilde kaldırılmasını engelleyen davalar açması AFAD için muhtemelen beklenmedik bir durumdu. Gelecekteki afetlerde bu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Gözlemlediğim uygun bir acil durum müdahalesi örneği, Gaziantep'in en ağır hasar gören ilçelerinden biri olan İslahiye'deydi. Geçici bir konteyner alanının sorumlusu olan Bilal'e göre, ilçenin kaymakamı, AFAD ile işbirliği içinde sürecin kontrolünü başından beri elinde tutuyordu. Gaziantep'in merkezi bölgesi ciddi hasar görmediği için Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de gücünü İslahiye'ye yardıma kanalize etmiş. Böylece su ve gıda için hızlı ve sürekli destek alabilmiştir. Polis ve jandarma gibi diğer birimlerin desteğiyle yardım malzemeleri iyi bir şekilde dağıtılmış ve afetin üçüncü gününün sonunda temel ihtiyaç sorunu sona ermiştir. Ayrıca, kurtarma faaliyetleri sorunsuz bir şekilde yürütülmüş ve kayıp ceset kalmamıştır.

Fotoğraf 2. Kahramanmaraş'taki konteyner pazarı. 25 Ağustos 2023.

Buna karşılık, Hatay'da görüştüğüm kişiler felaketin hemen sonrasında ortalığın kaotik olduğunu belirttiler. Hatay-Samandağ'da yerel bir gazetede çalışan Ali, felaketten sonra dört gün boyunca asker ve polis dahil hiçbir yardım ekibinin gelmediğini söyledi. Yerel halk, jeneratör, vinç ve kepçe olmadan enkaz altındaki insanları kurtarmaya çalışmış, ancak bu girişimler her zaman başarılı olmamış ve birçok insan gözlerinin önünde ölmüştür. Altyapı ile ilgili zorluklarla karşılaştılar: depremden zarar gören ana yollar nedeniyle ciddi trafik sıkışıklığı en hasarlı bölgelere ulaşmayı zorlaştırdı. Hatay-İskenderun'da görüştüğümüz gönüllü çalışan Özden, normalde 1,5 saat süren Antakya'ya başka bir ilden ulaşmanın deprem sonrasında 8 saat sürdüğünü anlattı. Kamu kurumları depremden etkilenen insanların ihtiyaçlarına cevap veremedi. 60'lı yaşlarında bir Defne (Hatay) sakini, ilk dört günü dışarıda hiçbir destek almadan geçirdiğini ve daha sonra *'yerel bir marketten para ödemedem yiyecek ve su almak zorunda kaldığını'* itiraf etti.

Bu koşullar altında, AFAD'ın kontrolü dışında kendiliğinden yardım grupları ağırla oluştu. Birçok kuruluş ve kişi bölgeye gelip kendi başlarına yardım dağıtmaya çalıştı. Yerel halk da onları gönüllü olarak destekledi. Antakyalı N. Hanım, AFAD sertifikası olduğu için AFAD gönüllüsü olarak çalışmak üzere başvurduğunu, ancak başvuru süreci karmaşık olduğu için istifa ederek gönüllü bir yardım grubuna katıldığını anlattı. Hatay-Serinyol'da etkili bir kadın sivil aktivist olan Tülin, yurtiçi ve yurtdışından tırlarla gönderilen yardım malzemelerini yaklaşık 300 gencin yardımıyla köylere dağıttı. Tülin'e göre, koordinasyon eksikliği kesinlikle önemli bir sorundu: farklı kişiler farklı zamanlarda farklı malzemeler getirip dağıttı. Her ne kadar resmi olarak bir koordinasyon valisi atanmış ve etkilenen bölgelerde çalışmış olsa da, kısa bir süre içinde rotasyona tabi tutuldular. Tülin ve diğerleri için, yeni valilerin her biri görevine başladığında onlarla en başından itibaren yeniden iletişim kurmak zaman alıcıydı.

Gönüllü gruplar dışında, bazı belediyeler etkilenen insanlara kendi başlarına (yani AFAD'dan ayrı olarak) destek sağlamıştır. Bazı kişiler bize personel eksikliğinden ve hem AFAD hem de Kızılay'ın yerel şubelerinin yetersizliğinden bahsetti. Buna karşılık, yerel belediye yerel toplulukları iyi tanıyordu ve yardım malzemelerini dağıtmak için yeterli insan gücüne sahipti. Afet sonrasında kayda değer çalışmalar yapan kamu kurumları arasında Adana Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı (SDYV) da vardı. SDYV, stok yönetimi konusunda uzman özel şirketlerle işbirliği yaparak yardım malzemelerini depoladı, sınıflandırdı, kodladı ve ihtiyaç sahibi topluluklara hızlı ve doğru bir biçimde dağıttı.

Hatay-Arsuz'da belediye görevlisi olan Bay H, depremlerin ardından *'devletin bile enkaz altında kaldığını'* belirtmiştir. Bu nedenle ailelerini daha güvenli yerlerde bırakarak 'uykusuz' çalıştılar. Arsuz'da kaymakamlık ve yerel belediye, etkilenen bölgelerin dışından gelen malzemelerin depolandığı büyük bir depoda bir koordinasyon merkezi

oluşturdu. Malzemeleri sınıflandırdılar, tasnif ettiler, kaydettiler ve insanlara teslim ettiler. Bay H, Hatay'da bu süreci ilk başlatanın Arsuz olduğuna inanıyor. Kaymakam her yetkiliye bölgesel bir sorumluluk alanı atadı. AFAD'ın yanı sıra, mahalle muhtarları aracılığıyla 38 mahalleye gıda ve çadır dağıtıldı. Görevlilerin yanı sıra bireysel gönüllüler ve özel şirket çalışanları da yardım malzemelerini birlikte taşıdı.

Bay H., Arsuz'a gelen ilk kamu desteğinin '17 Ağustos' depreminden etkilenen Sakarya'dan gelen yetkililer olduğunu hatırlattı. Ellerinde 'sizi anlarız' yazılı bir pankartla gelmişlerdi. Mart ayı sonuna kadar malzeme dağıtmakla meşgul oldular. Serinyol'daki Tülin gibi Bay H.'de yardımların iyi koordine edilmediğini, bazı günler fazlalık olduğunu, bazı günler ise ciddi eksiklikler yaşandığını söyledi.

Etkilenen bölgelerdeki farklı aktörleri koordine etmek amacıyla, tartışmalı da olsa, Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - UN-OCHA) yaklaşık 20-25 yardım grubuyla (hem uluslararası hem de ulusal gruplar) haftalık toplantılar düzenlemiştir. Buna ek olarak, uluslararası bir STK'da gönüllü olan Bayan N. gibi birçok grup ve birey WhatsApp kullandığını bildirmiştir. Daha erken bir aşamada sosyal medya, etkilenen bölgelerle ilgili bilgilerin iletilmesinde ve faaliyetlerin koordine edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. İnsanlar akıllı telefonlarını kullanarak mevcut durumlarının fotoğraflarını ve videolarını çekti ve bunları sosyal medyada paylaştı. WhatsApp, Instagram ve Facebook en çok kullanılanlar olurken, Twitter o kadar fazla kullanılmadı.

Fotoğraf 3. AFAD'ın Kahramanmaraş şubesi, Kahramanmaraş. 25 Ağustos 2023.

Arama ve kurtarma: MAG örneği

Mahalle Afet Gönüllüleri (MAG), '17 Ağustos' depreminden sonra kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Bir afetten hemen sonra mahallelerinde yardım çalışmalarını yürüten mahalle gönüllü gruplarından oluşan bir ağıdır. MAG üyeleri 20 yıllık geçmişinde trafik kazaları, orman yangınları, bina çökmeleri ve diğer afetlerde itfaiye ve sivil savunma gibi kamu kurumlarıyla işbirliği içinde çalışmışlardır. Kendilerini deneyimli afet gönüllüleri olarak görüyorlar; ancak son yıllarda AFAD kurallarını değiştirerek herkesin afet bölgelerinde gönüllü olarak çalışabilmesi için AFAD tarafından sertifikalandırılmasını zorunlu hale getirdi. MAG üyeleri AFAD sertifikası talep etmemeye karar vermiş, bu da '6 Şubat' felaketinden sonra arama ve kurtarma faaliyetlerine katılımlarını etkilemiştir.

Fotoğraf 4. Yalova'da bir MAG konteyneri. 18 Ağustos 2023.

Büyük depremler Türkiye'nin güneydoğusunu vurur vurmaz MAG üyeleri WhatsApp üzerinden görüşerek bölgeye ulaşmaya karar verdi. Yalova'da AFAD'ın yerel şubesi ile temasa geçerek 12 üyenin (yedi erkek ve beş kadın) etkilenen bölgelere uçakla ulaşmasına yardımcı oldular. Geriye dönüp bakıldığında, otobüs yerine uçağa binmek en iyi karar olmayabilirdi, çünkü arama ve kurtarma ekipmanlarını geride bırakmak zorunda kaldılar. Kayseri'ye indikten sonra Kahramanmaraş'a gittiler ve AFAD'dan talimat alarak bir hafta boyunca kurtarma faaliyetlerine katıldılar. İnsanları enkaz altından kurtarmak için yerel halkla birlikte çalıştılar.

Ancak İstanbul Valiliği onları etkilenen bölgelere göndermek konusunda isteksizdi. AFAD İstanbul şubesinden eski bir tanıdıklarına rica ettiler ve o da Zeytinburnu ve Kağıthane ilçelerinden 15 üyenin deprem günü gece yarısı uçakla etkilenen bölgeye ulaşmasına yardımcı oldu. Kaotik bir duruma tanık oldular. Koordinatör valiler de dahil olmak üzere yetkililer durumu kontrol edemiyordu. Ertesi sabah erkenden, durumun 'çok korkunç' olduğu Gaziantep-Nurdağı'nda çalışmaya başladılar. Hava son derece soğuktu. Hazırlıklı olmalarına rağmen parmakları donuyordu. 'İnsanların donarak öldüğüne' tanık oldular. Kurtarma operasyonlarını erkekler, ilk yardımı ise kadınlar gerçekleştirdi. Yerel halkın 'ailem enkaz altında, onlara yardım edin' diyerek kendilerine ulaşması, tanımadıkları birinin sosyal medya üzerinden 'adresinizi bir arkadaşınızdan aldım ama arkadaşım hala filanca yerde kurtarılmayı bekliyor, lütfen ona yardım edin' diyerek kendileriyle iletişime geçmesi onlar için duygusal açıdan zordu. İlk iki gün sınırlı yiyecekleri vardı ve dinlenecek yerleri yoktu. Dinlenmek için dışarıda ateş yaktılar. Soğuktan korunmak için şenlik ateşi yaktılar. Karşılaştıkları birçok zorluk arasında tuvalet de vardı. Temiz bir tuvalet bulamadılar; bu nedenle tuvaleti mümkün olduğunca az kullanmaya çalıştılar. Beş gün Nurdağı'nda, altı gün Antakya'da çalıştıktan sonra İstanbul'a döndüler. Antakya, Nurdağı'ndan daha ciddi şekilde etkilenmiştir. Antakya'da bir çimento şirketi faaliyetlerini sürdürmelerine izin verdi.

Bu deneyim, MAG'da aldıkları eğitimin ve MAG faaliyetlerinin önemini bir kez daha fark etmelerini sağladı. '6 Şubat' felaketinden sonra İstanbul'da ve başka yerlerde MAG eğitimi almayı teklif edenlerin sayısı arttı. MAG üyeleri, insanların farkındalığının artarak devam etmesini bekliyor.

Gözden kaçırılmaması gereken bir diğer önemli husus da bazı üyelerin psikolojik travmadan şikayetçi olmalarıdır. Bir üye şunları ifade etmiştir:

"Etkilenen bölgeden döndükten sonra gece 3 veya 4'e kadar uyuyamadım. Bölgedeki kadın ve çocukların çığlıklarını duyduk. Bu sesler kulaklarımda çınılıyordu. Döndükten sonra arabamı sürerken sık sık bir şey olacak ya da üzerime bir bina düşecek diye endişeleniyorum."

Psikolojik destek sadece afetzedeler için değil, kurtarıcılar için de gereklidir.

Etkilenen bölgelerin dışından destek

Depremden sonra çeşitli gruplar hayatta kalanlara destek olmak için çalışmıştır. Bazı STK'lar depremden önce de bölgede faaliyet göstermekteydi. Uluslararası kuruluşlar, yerel (ulusal) STK'lar, dini kuruluşlar ve bireysel gönüllüler etkilenen bölgelere koştular. En yoğun dönemde bölgede yüzlerce grup olduğunu tahmin ediyorum; ancak bu grupların birçoğu ziyaretimden önce faaliyetlerini durdurmuş görünüyordu.

Burada Aleviler ile Ermeni Ortodoks kilisesi cemaatinin faaliyetleri hakkında bilgi vereceğim. Muhataplarıma göre, etkilenen bölgelerin dışındaki Alevi ibadethaneleri (cemevi) ve Ermeni Ortodoks kiliseleri, inananların evlerinden getirdikleri malzemeleri depremden etkilenen insanlara ulaştırılması için merkez olarak çalıştı. Bu kurumların yöneticileri bu malzemeleri etkilenen bölgelerdeki ibadethanelere ya da kiliselere ulaştırmıştır. Tedarikçiler ve alıcılar ortak bir inancı paylaştıkları için destekleri etkili ve güvenilir. İstanbul'daki Eriklibaba Cemevi'nin temsilcileri erzak ve yiyeceklerle Hatay'a gitti ve aşçıları mağdur insanlara çok beğenilen birçok yemeği hazırladı. Bir Ermeni kilisesinin bulunduğu Vakıflı'daki insanlar, köylerinin depremden sonra Samandağ'da dışarıdan yardım alan ilk topluluk olduğuna inanıyor. Hatta ihtiyaç fazlası yardım malzemelerini komşu topluluklarla paylaşabildiler.

Bazı gruplar acil müdahalelerde bulunmaya çalışsa da, bazıları kaynak sağlayıcı diğer kuruluşlardan maddi destek alarak daha sürdürülebilir faaliyetlere yönelmiştir. Aşağıda, faaliyetleri için fiziksel altyapıya sahip olan iki kuruluş örneği yer almaktadır. Ancak, faaliyetlerini sürdürme konusunda sorunları olmasına rağmen, grup üyelerinin büyük bir kısmının gönüllü olması ve faaliyetlere katılımları karşılığında herhangi bir (veya yeterli)

Fotoğraf 5. Vakıflı'daki kilise (Samandağ-Hatay).
22 Ağustos 2023.

gelir elde etmemeleri dikkat çekicidir. Diğer kuruluşlardan gelen desteğin ne kadar süre devam edeceğini tahmin edememektedirler.

Vaka 1: Tomruksuyu'nda bir destek merkezi

Yusuf, depremin ardından kurtarma faaliyetlerinde yer aldı. Birkaç gün sonra dışarıdan gelen desteği koordine etme ihtiyacı hissetti. İki akrabası ve depremin ikinci gününde tanıştığı İstanbul'dan bir kişiyle birlikte, gıda, sağlık malzemeleri ve hijyen ürünleri de dahil olmak üzere gönüllülerden ve malzemelerden oluşan bir merkez kurdu. Antakya, Samandağ ve Defne ilçelerini küçük bölgelere ayırarak 3 ya da 4 gönüllüden oluşan ekipler halinde dağıtım yaptılar. Yusuf'a göre yaklaşık 100 gönüllü onlarla birlikte çalıştı. Bu gönüllüler, bölgeler ile İstanbul, İzmir ve Adana'daki evleri arasında gidip gelmelerine yardımcı oldu.

20 Şubat'taki üçüncü depremin ardından şimdiki yerlerine taşınmışlardır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na ait olan arazinin çadır ve konteyner kent olarak kullanılması planlanmıştır. Ancak yerel halkın kendi bahçelerinde çadır kurmayı tercih etmesi nedeniyle arazi boş kaldı. Muhtarın onayını aldıktan sonra burayı kullanmaya başladılar. İlk olarak iki çadır kuruldu. Faaliyetleri genişledikçe çadır sayısı da arttı. Yerel çocuklara sosyo-psikolojik, sağlık ve eğitim desteği sağlıyorlar. Ayrıca bir psikolog arkadaşları çocukların psikolojik yaralarını sarmak için çeşitli etkinlikler ve oyunlar düzenliyor. Yasal olarak okullarla aynı eğitimi vermelerine izin verilmemesine rağmen, meslek kursları, sanat atölyeleri, çocuklar ve kadınlar için etkinlikler vb. düzenleyebiliyorlar. Yaklaşık 1.000 çocuğun kaydıyla faaliyetlerini sürdürüyorlar.

Fotoğraf 6. Tomruksuyu merkezi, Tomruksuyu, Hatay. 22 Ağustos 2023.

Vaka 2: Dayanışma Gönüllüleri (İskenderun)

Dayanışma Gönüllüleri, 1999 depreminin ardından, başta çocuklar olmak üzere afetzedelere yönelik kamu desteğinin hazırlıklı olmamasına tepki olarak örgütlendi. Faaliyetlerini 20 yılı aşkın bir süredir sürdürmektedirler. Politikaları, afetten etkilenen insanların ihtiyaçlarına cevap vermektir.

Defne'deki faaliyetlerine '6 Şubat' depreminin ikinci gününde, sıcak yemek hizmetleri ve enkaz altında kurtarma operasyonları ile başladılar. Samandağ'da sokaklarda çok sayıda cesetle karşılaştılar (can pazarı). Defne'de, etkilenen köylere ulaştırılmak üzere gıda, araba, telefon, jeneratör ve ısıtma (soba) gibi malzemeleri depolamak için bir spor salonunu kullandılar.

Bir süre sonra İskenderun'da cemevi binasında bir merkez daha kurdular. İskenderun'da arama kurtarma, yardım malzemelerinin dağıtımı ve sıcak yemek servisiyle ilgilendiler. En yoğun dönemde bir seferde iki bin öğün yemek veriyorlardı. O dönemi bize oldukça nostaljik bir şekilde anlattılar; her akşam tüm gönüllüler şenlik ateşinde buluşur ve birbirlerine o gün ne yaptıklarını ve ertesi gün ne yapacaklarını bildirirlermiş. Bu, farklı grupların farklı ihtiyaçlarına cevap vermek için yapıyordu.

Mevcut merkez yukarıda bahsi geçen cemevinin önüne inşa edilmiştir. Yer, iki yıllık bir sözleşme ile bir vatandaş tarafından temin edilmiştir. Aileleri desteklemek için, içinde geniş, üstü kapalı bir yemek odası, birkaç çamaşır makinesi ve duş bulunan büyük, prefabrik bir bina inşa ettiler. Ayrıca, diğer tesislerin yanı sıra herkese hizmet veren danışma masaları kurdular. Acil kurtarma ve yardım faaliyetleri sona erdiğinde, odak noktalarını eğitime kaydirdılar.

İskenderun'da sekiz konteynerden oluşan merkezleri oyun odası ve resim ya da fotoğrafçılık dersleri gibi hobi derslerinin verildiği sınıflar olarak kullanıldı. Ayrıca, çocukların voleybol ve futbol oynayabilecekleri bir oyun alanı ve kapalı alanda egzersiz yapabilecekleri bir spor salonu kuruldu. Bunun yanı sıra merkezi ziyaret ettiğimizde bir basketbol sahası da inşa edilmişti. Kadınların güçlendirilmesi için sürekli psiko-sosyal destek sağlandı ve 24 saat bebek bakımı için bir yer kuruldu.

İlk aşamadaki hedef çadırlarda yaşayanlar olsa da, şimdiki hedef merkeze yakın kırsal köylerdi. Köylere gidiyorlar ve etkilenen insanlar arasında karşılıklı yardım ve dayanışmayı teşvik etmek için toplantılar düzenliyorlar. Ayrıca üretim atölyesi ile gelir elde etmek için satılabilecek ürünler üretmelerine destek oluyorlar.

Daha önce de belirtildiği gibi, etkilenen insanların ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde çalışmaları gerektiğine inanıyorlar. Hayatta kalanların Hatay'ın toparlanmasında birincil aktörler olması gerektiğine inanarak, hayatta kalanların bir dernek (depremzedeler derneği) kurmalarını desteklemişlerdir.

Gönüllü bir tiyatro eğitmeni olan Özden'e göre, İskenderun'da yardım faaliyetlerinde bulunan diğer grupların faaliyetlerini durdurmasının ardından geriye bir tek Dayanışma Derneği kalmış. Faaliyetleri etkileyici görünse de, yaşam ve gönüllü faaliyetler arasında yeterli dengeyi sağlamak önemli bir zorluktur.

Fotoğraf 7. Dayanışma Derneği'nin çadırı. İskenderun, Hatay. 24 Ağustos 2023.

Vaka 3: Sinesalon Derneği (Defne)

Sinesalon Derneği'nin Defne'de, çadır ve konteynırlardan oluşan bir sitenin yanında Moğol tarzı çadırlardan oluşan bakımlı bir tesisi var. Burada çalışan genç bir kadın gönüllü bize Seyhan Belediyesi ve Borusan Holding tarafından mali olarak desteklendiklerini söyledi. Faaliyetleri arasında anaokulu çağındaki çocuklar için eğitim, sanat ve drama atölyeleri, ilkokul çağındaki çocuklar için film gösterimleri ve Yüksek Öğretime Geçiş Sınavlarına hazırlanan öğrenciler için dersler yer alıyor. Kısa bir süreliğine ziyaret ettik ancak çocukların burada eğitim görmekten keyif aldıklarını gözlemledik. Ona göre, bir eğitim merkezi olarak sadece komşu çadır kentten değil, kendi evlerinde yaşayan komşu mahalleden çocukları da ağırlıyorlar.

Fotoğraf 8. Sinesalon Derneği merkezi. Defne, Hatay. 23 Ağustos 2023.

Birçok insan çadırlarda yaşamaya devam ediyor

Depremın hemen ardından pek çok kişi evlerine giremedi çünkü bir başka depremde evlerinin yıkılacağından korkuyorlardı. Bununla birlikte, boş bırakılan evlerin soyulacağına dair söylentilerden de korkuyorlardı. Bu nedenle pek çok kişi evlerinin önünde kalıp çadır kurmaya karar verirken, bazıları da depremden etkilenme riskinin daha az olduğu açık alanlara çadır kurdu.

Her iki durumda da hava soğuk ve yağmurlu olduğu için çadırda yaşamak zor ve iç karartıcıydı. Hatta bazıları çadıra erişimlerinin olmadığını iddia etti. AFAD'dan ya da başka ülkelerden gelenler de dahil olmak üzere diğer kuruluşlardan çadır temin etmek için mücadele ettiler. Bazı erkekler eski evlerinin yakınında kaldıklarını, eşlerini ve çocuklarını akrabalarının daha az hasar görmüş evlerinde bıraktıklarını anlattı. Afetten sonra konuta geçiş için farklı yollar vardı.

Evleri depremden ciddi zarar görmeyenler ve akrabalarının evleri gibi geçici konaklama yerleri bulanlar birkaç hafta sonra içeride yaşamaya geri dönebilmiştir. Bunu yapamayanlar ise birkaç hafta ya da ay boyunca çadırlarda yaşamak zorunda kalmıştır. Hatay'da birçok insan felaketten sonra altı ay boyunca çadırlarda yaşamıştır. Burada kalmalarının sebebi daha güvenli bir yaşam ortamı değildi. Kötü yaşam koşullarına rağmen, yaşayacak yerleri olmadığı için çadırlarda kaldılar. Sıcaktan ve yağıştan doğrudan etkilendiler. Çadırlarda yaşamak, asbest içeren toz ve sıçan, yılan gibi haşereler nedeniyle sağlık riski oluşturabilir. Kamu kurumları, resmi çadır kentlerin dışındaki çadır sakinlerine uygun yaşam koşulları ve yeterli yardım malzemeleri sağlamada başarısız olmuştur. Aşağıda çadır sakinlerine örnekler verilmiştir.

Vaka 1: Hasarlı evlerinin önünde bir çadırdaki yaşamak (Samandağ)

Yerel bir gazetede çalışan gazeteci Ali, evinin önünde kurduğu çadırdaki yaşıyordu. Depremi hemen ardından kendi evinin ayakta kaldığını, çevresindeki tüm evlerin yıkıldığını anlattı. Ancak kendi evinde yaşayamadı. Çocuklarını ve eşini güvenli başka bir yere gönderdikten sonra evinin önüne kumaş bir çadır kurmuş ve orada yaşamaya başlamış. Daha sonra destek olarak plastik bir çadır aldı. Bir süre sonra eşini ve çocuklarını geri çağırdı. Çadırdaki klima yoktu ve aşırı sıcaktı. Çadırın etrafında bazen yılanlar, fareler ve akrepler bulunuyordu. Eşi yılanlardan korkuyordu ama onlara alışmıştı.

Samandağ'da birçok insan çadırlarda yaşıyor, ancak su yok ve güvenli içme suyu elde etmek için mücadele ediyorlar. Gönüllüler tarafından getirilen suyla idare etmek zorunda kalmış. Deprem sırasında altı aylık bir çocuğu vardı ve babası yatalaktı, ancak sıcak su bulamıyorlardı; bu nedenle duş almaları zordu. Nihayet, kendisiyle görüştüğümüz gün, içinde yaşayabileceği bir konteyner teslim aldı.

Vaka 2: Saint Pierre Kilisesi yakınındaki gayri resmi çadır kent (Antakya)

Antakya'da bir tepenin üzerinde bulunan Saint Pierre Kilisesi'nin yakınlarında yaklaşık 350 çadırdan oluşan bir çadır kent vardı. Burası resmi bir çadır kent değildi ve sakinleri arasında birçok Suriyeli bulunuyordu. Gayri resmi muhtar Ziya Doğru, çadır kentte yaklaşık 1500 kişinin yaşadığını tahmin ediyordu.

Çünkü her çadırdaki muhtemelen altı ya da yedi kişi yaşıyordu. Ancak Ziya'ya göre yetkililer onlara burayı kapatmak için sadece bir haftaları olduğunu söylemiş ve burayı terk etmelerini istemiş. Bölge sakinleri endişeliydi çünkü nereye gideceklerine dair hiçbir açıklama yapılmamıştı.

Ziya, bu çadır kentin karşısındaki Hacı Ömer Mahallesi'nde doğmuş ve depreme kadar hayatı boyunca orada yaşamış. Bir zamanlar mahallesindeki bir sosyal yardımlaşma derneğinin başkan yardımcısıydı, dolayısıyla yönetim konusunda deneyimliydi. Depremden hemen sonra eşini ve çocuklarını akrabalarının yanına göndermiş ve kardeşiyle birlikte mahallesinde kalarak bir buçuk ay boyunca fener ve silahla devriye gezmiştir.

İlk hafta arabasında uyuyan Ziya, daha sonra bir çadır edinerek açık bir alana, şimdiki çadır kente kurdu. İlk başta çadırı nereden temin edeceğini bilmiyordu. Arkadaşının motosikletiyle çadır taşıdığını gören Ziya, çadırların hayvan pazarında dağıtıldığını keşfetmiş. Günlerce oraya gitmiş ama bir çadır edinememiş. Ziya, AFAD'da çalıştığını bildiği bir gençten yardım istedi. Bu kişi müzakereler sonunda ona AFAD'dan değil Kızılay'dan bir çadır temin etti. Ziya'nın çadırının ardından diğerleri de çadırlarını kurmaya başladı ve ortaya çadır kenti andıran bir görüntü çıktı. Ziya'nın talebine rağmen vali çadır kenti resmi bir kent olarak tanımadı, çünkü arazi bir kamu kurumuna değil, Saint Pierre kilisesi'ne aitti. Ziya ayrıca güvenlik istedi, ancak vali bunları sağlamadı. Bununla birlikte, bazı özel hareket polisleri akşam saatlerinde çadır kenti düzensiz olarak ziyaret etti.

Bu alanda çadırlar rastgele dizilmişti. Ziya, gönüllülerin bu çadır kente gelmesini kolaylaştırmak amacıyla açık bir alan yaratmak için insanlardan girişe yakın çadırlardan çıkmalarını istedi. Bir lider olarak Ziya, çadır kentte yaşayan insanları tanıyor; engelliler, yaşlılar ve bebekler gibi özel desteğe ihtiyaç duyanların hangi çadırlarda yaşadığını biliyor. Ziya hem Türkçe hem de Arapça bildiği için Türkçe bilmeyen Suriyelilerle de ilgileniyor. Ancak genç nesil Suriyeliler Türkçe konuşuyor.

Bu çadır kentteki insanlar AFAD'dan sınırlı destek alıyorlar. Ziya'ya göre AFAD bir zamanlar sadece 25 koli erzak dağıtmış. Bu yardım öncelikle yabancı ülkelerden gelmiş. Kanadalı bir kuruluş banyoları kurdu. O zamana kadar tuvalet olarak kullanmak için kürekle çukur açmak zorundaydılar. Elektrik olmadığı için kullanımı zordu. Ayrıca Antakya Belediyesi ve valilikten de yardım aldılar. Antakya Belediyesi su ve erzak dağıtıyor. Bir su deposu vardı. Ancak su içmek için kullanılmadığı için şişe suyu içmişler. Antakya Belediyesi çöp toplamaya da geliyor ama çoğu zaman bunu unuttuyor. Unuttukları zaman Ziya, çöpleri toplamaya için Belediye'yi arıyor. İlk ay akşam yemekleri için destek sağlandı. Ayrıca Ramazan ayında dini gruplar iftar için yemek getirmiş. Ancak şimdi çadır kentteki her aile kendi yemeğini hazırlıyor.

Günlük temizlik kendileri tarafından yapılıyor; Ziya her gün süpürge yapıyor, bu nedenle Ziya'nın evinin bulunduğu alan temiz ve düzenliydi.

Ziya, deprem öncesinden beri bölgedeki Suriyelilerle birlikte yaşadıklarını söyledi. Ziya'nın dairesinde Suriyeli bir aile de kiracı olarak kalıyormuş. Evin asıl sakinleri yakınlarıdaki lüks bir mahalleye taşınmış ve eski evlerini Suriyeliler de dahil olmak üzere başkalarına kiralamışlar. Ancak depremlerde yıkıldıkları için eski evlerine geri dönmek zorunda kalmışlar. Sonuç olarak, kiralık dairelerde yaşayan Suriyeliler depremden sonra evlerinden çıkarılmış.

Çadır kentteki insanların bir diğer endişesi de çocuklarını hangi okula gönderebilecekleri ve bunun için adreslerini değiştirmeleri gerekip gerekmediğiydi. Okulların derslere başlamasına bir aydan az bir süre kalmış olsa bile okullar hakkında hiçbir bilgileri yoktu.

Fotoğraf 9. Ziya'nın çadır kenti. Antakya, Hatay. 23 Ağustos, 2023.

Geçici bir barınma alanında yaşamak

Afetten sonra çeşitli yerlerde büyük geçici barınma alanları (*konteyner kent*) inşa edilmiştir. AFAD, yerel belediyeler ve özel sektör de dahil olmak üzere farklı kurum ve kuruluşlar, şirketler ve yabancı hükümetler konteyner sağlayıp bu alanları inşa ederken, AFAD konteyner kentlerin yönetiminden sorumlu tek kurum olmuştur.

Afet eylem planı kapsamında öğretmenlerin her bir konteyner alanını yerinde yönetmesi gerekiyordu. Öğretmenler, AFAD personeli, polis memurları ve AFAD tarafından istihdam edilen resmi işçilerle birlikte her geçici barınma alanına atanmışlardır. Buralarda yaşayanların listesini tutuyor, giren ve çıkan kişileri kontrol ediyor ve malzeme dağıtıyorlardı.

Vaka 1: Karacasu Konteyner Kent (Kahramanmaraş)

Karacasu'da AFAD, Ümraniye Belediyesi (İstanbul) ve Gaziosmanpaşa Belediyesi (İstanbul) dahil olmak üzere farklı kuruluşlar tarafından oluşturulan, 1.700 konteynerden ve beş etaptan oluşan büyük ve iyi gelişmiş bir geçici barınma sitesini ziyaret ettik. İnşaatına erken başlanan yerleşim yeri, depremden sadece iki hafta sonra tamamlanmıştır. Ümraniye Belediyesi tarafından inşa edilen bu yerleşim birimi, binalar arasındaki geniş aralıklar ve asfalt kaplamasıyla, yağmurlu bir günde çamura bulanma endişesi taşımayan, yaşamı nispeten kolay bir yer olarak öne çıkıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın birkaç büyük posterini asılmıştı. Bir yönetici bize sakinlerin sadece hizmetlerin kullanıcıları olduğunu söyledi. Temizlik bile bölge sakinleri tarafından değil, yerel belediye tarafından tutulan personel tarafından yapılıyordu.

Görüştiğimiz bir öğretmen, ilk olarak başka bir yerde çadır kenti yönettiğini ve Kurban Bayramı'ndan beri de burayı yönettiğini söyledi. Bu yerleşim alanına birkaç öğretmen atanmış ve her yerleşimin bir sorumlusu var. Yöneticiler sakinlerin listesini Google Drive'da paylaşmakta ve eşitsizlikleri önlemek için kime ne dağıtıldığına dair düzgün kayıtlar tutmaktadır. Kaymakamlık ofisi bu yerleşim biriminin yanında yer alıyordu.

Bana o dönemde Kahramanmaraş'ta 14 geçici konteyner alanının olduğu ve artık kimsenin çadırda yaşamadığını söylendi. Geçici konutlarda yaşamaya hak kazananlar, evleri depremde hasar gören ve orada yaşayamayanlar ile kiraladıkları evlerden çıkarılanlar olmuş. Ona göre sitede hiç Suriyeli yokmuş. Suriyeli mülteciler, depremden önce kendileri için yapılmış olan geçici konutlarda yaşıyorlardı.

Fotoğraf 10. Kahramanmaraş, Karacasu'da geçici bir konteyner yerleşim alanı. 25 Ağustos, 2023.

Vaka 2: Gaziantep-İslahiye

Gaziantep-İslahiye'deki durum yukarıda anlatılmaktadır. Emlak Bankası'nın konteyner sağladığı büyük bir geçici konut alanını ziyaret ettik. Burada binden fazla hane ve 4 bin sakin yaşamaktadır.

Bir öğretmen olan Bilal, depremden 10 gün sonra sitesin inşasına başladığında kaymakam tarafından burada çalışmak üzere görevlendirildi. Konteyner sitesi, daha önce buğday tarlası olan bir arazi üzerine inşa edildi. Arazi tesviye edildikten sonra konteynerler kuruldu ve yataklar ile diğer mobilya ve demirbaşlar, her konteynerin aynı olanaklara sahip olmasını sağlamak için büyük bir özen gösterilerek yerleştirildi. Her birim, belgeleri imzaladıktan sonra hayatta kalanlara teslim edildi. Çanak çömlek gibi kişisel eşyalar

sakinlere aittir ve taşındıklarında yanlarında götürebilirler, ancak klima ve çamaşır makinesi gibi demirbaş taşındıklarında geride bırakılmamalıdır.

Afetten etkilenen ve geçici olarak şehir dışına taşınmak zorunda kalan ancak burada yaşamak isteyen aileler AFAD tarafından araçla bu siteye getirildi. Siteye vardıklarında Bilal'e gelecekleri gün önceden bildirilmişti. Yaklaşık 40 aileyi karşıladı.

Bilal'in kendisi konteynerlerde özel hayat olmadığını, sadece yapay bir hayat yaşandığını inansa da, bazı insanlar buradaki hayatlarından memnun. Bunun kısmen orada yaşayan insanların elektrik ve su için para ödemek zorunda olmamasından kaynaklandığını düşünüyor (ancak görüşme sırasında bir su sayacı takılmıştı

ve o andan itibaren su için para ödemeleri gerekecekti). Bilal, sakinlerinin ruhsal durumunun kötü olduğuna inanıyor. İnsanlar yoksulluktan korkuyor ve ihtiyaçtan daha fazla malzeme elde etmeye çalışıyor. İnsanlar önceki gece yarısından itibaren sosyal markette (AFAD'ın kendilerine sağladığı 500 TL ile istedikleri her şeyi satın alabilecekleri) sıraya girerken, burada 500 TL ile satın alabileceğiniz çok sınırlı şey var. Genel ahlak duygusu bozulmuş görünüyordu. İnançlı insanların felakete uğradıklarında daha dindar olacaklarını varsayıyordu ama öyle olmadı. Kalıcı konutlar o sırada inşaat halindeydi ve iki ay sonra teslim edilecekti. Ancak sadece 1.600 konut inşa edilmişti ve bu rakam İslahiye'deki geçici konutlarda yaşayan tüm haneler için yetersizdi.

Sitede okullaşma bir sorundu. Bilal'e göre burada yaklaşık 600-800 öğrenci yaşıyor ve bu öğrencilerin gidebileceği yeterli sayıda okul yok. Öğrenciler özel okullara servislerle gidiyorlardı.

Fotoğraf 11. Bir konteynerin içi, Samandağ, Hatay. 22 Ağustos 2023.

Vaka 3: Gastronomi Evi yanındaki konteyner kent (Samandağ)

Gastronomi Evi yakınlarında yaklaşık 120 konteynerden oluşan bir konteyner sitesi bulunmaktaydı. Bu, ziyaret ettiğimiz ilk geçici konut alanıydı. Girişte polis memurları tarafından korunan bir kapı vardı. Giriş için nedenlerin açıklanması ve izin alınması gerekiyordu. Kapıdan geçtikten sonra yöneticilerin konteynerine uğramak gerekiyor. Yerel belediye tarafından istihdam edilen kişiler olan yöneticilerle (görevli) tanıştık. Birçoğu sitenin dışında yaşıyordu çünkü belediye daha zor yaşam koşullarına sahip insanları istihdam ediyordu.

Konutları ağır hasarlı olarak tespit edilen kişiler geçici barınma için başvuruda bulunabilirler. Bu kişiler AFAD'a başvurmakta, listeye alınmakta ve kendilerine bir konteyner tahsis edilmektedir. Ancak diğer ilçelerde olduğu gibi bölgede yeterli sayıda konteyner bulunmuyor.

Yaşlı bir kadın bize konteynerinin içini gösterdi. Küçük ama nispeten temiz bir yerdi ve içinde mutfak, iki yatak, klima ve çamaşır makinesi vardı. Bölge sakinleri AFAD'dan yardım malzemeleri de alıyor.

Yönetici Leyla, bu sitede yaşayanlar ile kendisi gibi site dışında yaşayanlar arasında önemli bir destek uçurumu olduğunu söyledi. Bir yönetici olarak Kızılay'ın yardım malzemelerini site sakinlerine dağıtmış, ancak kendisi herhangi bir malzeme almamış. Ailesi bağışlar yoluyla bir konteyner edinmiş ve evlerinin yakınına kurmuş. Kendilerine hiçbir destek gelmediğini, AFAD'ın kendilerine su dağıttığını ancak kişisel bakım ve hijyen malzemelerinin her zaman eksik olduğunu ifade etti.

O dönemde ailesinde üç ay boyunca para kazanabilen tek kişi olduğunu da sözlerine ekledi. Okula gitmek isteyen dört çocuğu var. En büyük kızı üniversiteye kabul edilmiş ve bu sonbaharda başlayacak; ancak yeterli parası yok. Devletten aldığı destek sadece 10.000 TL civarındaymış. Depremden önce de yeterli geliri olmadığı için yeşil kart çıkarılmıştı. Leyla ne yapacağını şaşırılmış durumdaydı.

Diğer endişeler

Bunlar, ziyaretim sırasında gözlemediğim iyileşme sürecinin detaylarından oluşuyor. Son olarak, bu makalede ayrıntılı olarak ele alamadığım diğer bazı endişelerin kısa bir listesini sunuyorum: (1) enkazdan kaynaklanan tozun sağlık tehlikesi, (2) depremden etkilenenlerin göçünün sonuçları ve (3) mevsimlik gezici tarım işçilerinin yaşam koşulları üzerindeki etkiler.

Yıkım çalışmaları suyla yapılmalıdır; ancak birçok yerde tozun yükselmeye devam ettiğini gözlemledik. Ayrıca, moloz döküm alanları genellikle açık havaya maruz kalmaktadır. Samandağ sahil çöplüğünde, yerel halkın karşı çıkması nedeniyle molozların taşınması durdurulmuştur. Ancak, enkaz orada kaldığı için toz havaya karışmakta ve çevredeki tarlaları ve denizi etkilemektedir. Ancak, halkın itiraz girişimleri yeterince etkili olmamıştır.

Fotoğraf 12. Hatay'da bir moloz yığını. 22 Ağustos 2023.

Depremden etkilenen insanların göçü de dikkate alınması gereken bir diğer konudur. Bazı ilçe ve şehirlerde, Suriye'den gelenler de dahil olmak üzere, kayda değer bir göç yaşamakta olup, bu durum kamu hizmetlerinin eksikliğine ve kiraların artmasına neden olmaktadır. Bu durum yerel belediyelere ağır bir yük getirebilir ve eski sakinlerle çatışmalara yol açabilir. Örneğin, Adana Büyükşehir Belediyesi'nden Bay V. ve Seyhan Belediyesi'nden Bay E., depremden daha çok deprem sonrası gelişmelerden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Birçok tahliye edilen kişi, etkilenen bölgelerden batıya giden bir yol üzerinde olduğu için Adana'yı ziyaret etmiştir. Bay V., tahliye edilenlere yönelik malezeme dağıtım koordinasyonunun da eksik olduğunu, bu nedenle bazı yağmacıların yardım malzemelerini yağmaladığını sözlerine ekledi. Tahliye edilenlerin sayısının çokluğu barınma için de bir sorun teşkil etmektedir. Yüksek deprem riski nedeniyle 10.000'den fazla binanın yeniden inşa edilmesi gerekiyor; bu nedenle kiralar İstanbul'dakinden daha yüksek.

Fotoğraf 13. Adana'da mevsimlik gezici tarım işçisi bir ailenin çadırı. 27 Ağustos 2023.

Çadırlarda yaşayan mevsimlik gezici tarım işçileri en kırılgan kesimler arasında yer almaktadır; ancak yetersiz destek görmektedirler. Birçok işçi aileleriyle birlikte çadırlarda yaşamaktadır ve Kalkınma Atölyesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre, bu işçiler depremden sonra normalden daha erken çadırlara taşındıkları için çocuklarının eğitim olanakları daha azdır. Deprem işverenleri de etkileyerek gelir olanaklarını azaltmış, depremin yol açtığı işsizlik nedeniyle mevsimlik tarım işçisi sayısı artmıştır. Çadırlardaki yaşam koşulları kötü, ancak birçoğu deprem nedeniyle yerlerini kaybetti ve çadırlardan başka yaşayacak bir yerleri yok.

Bir sonraki saha araştırmamda bu konuları daha derinlemesine inceleyeceğim.

Teşekkürler

Depremde hayatını kaybedenlerin yasını tutuyor ve hayatta kalanlara acil şifalar diliyorum. İstanbul MAG Derneği yöneticileri Şule Aydın ve Durmuş Yavuz'a 20 yıllık dostlukları ve İstanbul ve Yalova'da mülakatların gerçekleştirilmesindeki yardımları için teşekkür ederim. Ayrıca, Kalkınma Atölyesi'nin yöneticisi Ertan Karabıyık'a da araştırmamdaki güçlü desteği için teşekkür ederim. Adana'da kaldığım süre boyunca geceleri Kalkınma Atölyesi'ne ait bir konteynırda kalmama izin verdi ve beni kendi arabasıyla söz konusu bölgelere götürdü. Yol boyunca bana o bölgelerin tarihi, coğrafyası, siyaseti, kültürü ve yemekleri hakkında bilgi verdi. Onun işbirliği olmasaydı, bir hafta gibi kısıtlı bir sürede böylesine verimli bir saha araştırması yapamazdım. Hikayelerini benimle paylaşan insanlara teşekkür ederim. Bu saha araştırması JSPS Kakenhi Araştırma Bursu (No. 22K21372) tarafından desteklenmiştir.

Kaynakça

AFAD 2023. 06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan (Kahramanmaraş) Mw: 7.7 – Mw: 7.6 Depremleri Raporu.

https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf (Erişim tarihi 26 Kasım 2023)

KALKINMA
ATÖLYESİ

